

Universal Declaration of Human Rights - Kabardian

© 1996 - 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

ЦІыху Хуэфашэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсальэ

Дунейпсо кърал зэгухъэныгъэм и зэхуэсу 1948 гъэм дыгъэгъазэм и 10-м щыІам кыщаштац 217 А (III) зи бжыгъэ унафэмкІэ.

Дунейпсо Кърал Зэгухъэныгъэм (ДКъЗ) и Зэхуэсым егъэІур;

Дунейпсо цІыхугъэм кыхиубыдэ дэтхэнэ зы цІыхури зэгухъэныгъэри;

мы джэпсальэр сытым щыгъуи я нэгум щІагъэтурэ мыбы кыщыхэщ цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ я нэІэ зэрытрагъэтым, хуащІ лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъуэгукІэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу кІуэцІхэми дунейпсоми кІуэхукІэ нэхъри зыщызужь амалхэр зыхуагъэщхъэпэурэ мы зэгухъэныгъэшхуэм хэт къралхэм езым я лъэпкъхэри, я унафэм щІагъэт нэгъуэщІ къралхэм я лъэпкъхэри кызэщІиубыдэу, дунейпсом и дэнэ щІыпІи мы цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ лъэщу щызрагъэкІуэным, кыщаштэным, щагъээщІэным хуцІэкъунхэу,

цІыху хуэфашэхэм теухуауэ жылагъуэхэми лъэпкъхэми я зэхуэдэ идеал щапхъэхэр къэзыгъэуэв мы дунейпсо джэпсальэр.

1-нэ пычыгъуэ

ЦІыху псори щхъэхуиту, я щІыхьымрэ я хуэфашэхэмрэкІэ зэхуэдэу кьалъхур. Акьылрэ зэхэщІыкІ гъуазэрэ яІэщи, зыр зым зэкъуэш зэхащІэ яку дэлъу зэхушытын хуейхэщ.

2-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури зэхуэдэу хуитц мы джэпсальэм хэт цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуигъэщхъэпэну, зыщыщ расэм, и фэм, цІыхубз-цІыхухъуу зэрыщытым, и бзэм, иІыгъ диным, политичнэ е нэгъуэщІ еплъыкІэу иІэм, лъэпкъыу е цІыху гупу кызыхэкІам, мылькуу иІэм, кыщальхуа-кызыдальхуам емылытауэ зэхэгъэжыншэу, хуэгъэкІуэтэныгъэншэу.

КъынэмышІауэ, кърал щхъэхуити, нэгъуэщІым и унафэ щІэти, щхъэхуитыжыгъэ (автономие) зимыи, нэгъуэщІу зы щхъэхуитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыт хуэдэрей къралым и цІыхуу щытми дэтхэнэ зы цІыхум зэхэгъэжыгъэ хуащІ хъунукъым зыщыщ къралым и политичнэ е юридическэ системэ е дунейпсо къралхэм я зэхуакум щІэ статусым кыыхэкІыу.

3-нэ пычыгъуэ

Псэуныр, щхъэхуитыныр, шынагъуэншагъэр хэти и хуэфашэщ.

4-нэ пычыгъуэ

Хэти пщылІыу плъытэ е пщІылІыпІэ ибгъэт хъунукъым, сыт хуэдэ щІыкІэуи пщылІыгъэр, пщылІ щэн-къэщэхуныр зыми хуэбдэ мыхъуну къуэдыщ.

5-нэ пычыгъуэ

Хэти лъэщыгъэ епхьэлІэ хьунукъым, зальмыгъэкІэ, цІыхугъэм къемызэгъу е и напэр зыгъэулыин хуэдэкІэ удэзекІуэ, апхуэдэ тезыр теплъхьэ хьунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашщ дэнэ щІыпІи цІыхуу, юридическэ лицоуэ къыщалъытэну.

7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури къэрал хабзэм и пашхьэ щызэхуэдэщ икІи къэрал хабзэм къэхьумэныгъэхэр зэхэгъэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагъэщхьэпэну хуитщ. зэхэгъэжыншэу, зэхуэдэу хуэфашщ мы джэпсалъэм къемызэгъ, зэхэгъэж зыхэлъ ІуэхущІафэхэми, апхуэдэ ІуэхущІафэм сыт хуэдэуи тегъэгущхуэнми къыщакъумэну.

8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ хабзэ нэхьыщхьэм е къэрал хабзэм къырипэс цІыху хуэфашщэхэр зыкьутэ ІуэхущІафэ къыщыхьукІэ хуитыныгъэ зиІэ хеящІэхэм зыхуигъэзэну, зыкьригъэхьумэну.

9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури лажьэ имыІэу яубыд, ягъэтІыс е егъэзыгъэкІэ нэгъуэщІ щІыпІэ яху хьунукъым.

10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхуми хуитыныгъэ иІэщ и хуэфашщэхэр, и хуитыныгъэхэр щаубзыхукІэ икІи езым зы лажьэ къыщитралъхьэкІэ зыми фІэмылІыкІ, зыми и унафэм щІэмыт, имытельхьэ хеящІэ щхьэхуит псэхуитыр захуагъэкІэ икІи нахуэуэ и Іуэхум иригъэплъыну хуеину.

11-нэ пычыгъуэ

1. Зы лажьэ/щІапхьэджагъэ зытралъхьэ дэтхэнэ зы цІыхури зиухиижын зыхуэныкъуэну шынагъуэншагъэхэр зыщигъуэтыну хеищІэгъу нахуэм и кІэухьу, къэрал хабзэм тету ягъэкъуаншэхункІэ хейуэ къалъытэр, мыхеифэ къраплъыркъым.

2. Хэти ягъэкъуаншэ хьунукъым, щіщІэм щыгъуэ къэрал хабзэкІэ е Дунейпсо хабзэкІэ щІэпхьэджагъэу ямыбжа зы Іуэху зэрищІам е ищІапхьэу къащыхьу зэримыщІам щхьэкІэ. Хэти щІапхьэджагъэ щіщІам щыгъуэ хуэгъэувау щыта тезырым нэхьыбэ тралъхьэ хьунукъым.

12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум и гъащІэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыщІэ щІыкІэхэм щхьэусыгъуэншэу зыри къыхэзэрыхь хьунукъым, и напэм, и цІэм къеІусэ Хэти хуитыныгъэ иІэщ мыпхуэдэ къыхэзэрыхьыныгъэхэм къэрал хабзэкІэ зыкьщыригъэхьумэну.

13-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ дэтхэнэ зы къэралы и щІыналъэм щхьэхуиту щызекІуэну, щыпсэуноу.

2. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езы и къэралри хэту дэтхэнэ зы къэралым иІэпхьукІыну икІи щІэрыщІэу нигъэзэжыну.

14-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ залымыгъэ/лей кыщрахым и щхьэр нэгъуэщІ къэрал иригъэзыну, щхьэегъэзыныгъэ амалхэр зыхуигъэщхьэпэну.

2. Ауэ пэжыпэу политичнэу щымыт щІэпхьэджагъэхэм е Дунейпсо къэрал зэгухьам и мурад, и бзыпхьэ къемызэгъ ІуэхущІафэхэм кыхэкІ дауэдапщэхэм щыгъуэ мы хуитыныгъэр зыхуэбгъэщхьэпэ хьунукъым.

15-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ зы къэралым и цІыхуу щытыну.

2. Дэтхэнэ зы цІыхур зицІыхуу щыт къэралым щхьэусыгъуэншэу хэбгъэкІ е нэгъуэщІ къэралым и цІыху хьуну иІэ хуитыныгъэм хэбгъэн хьунукъым.

16-нэ пычыгъуэ

1. Зи ныбжь ирикъуа дэтхэнэ зы цІыхухъуми цІыхубзми хуитыныгъэ иІэщ кызыхэкІа лъэпкъым, зи цІыхуу щыт къэралым е дину иІыгъым кыхэкІ пэрыуэгъу кыхуэмыуву, хуиту кышэну, дэкІуэну, унагъуэ иухуэну.

2. Зэрышэн-зэдэкІуэным теухуа зэзэгъыныгъэр (нэчыхьыр), зэрышэну-зэдэкІуэнухэм езым я щхьэхуитыныгъэ пэжрэ я фІэфІныгъэ икьурэкІэ яухуэр.

3. Унагъуэр, жылагъуэ-лъэпкъ псэукІэм и лъабжьэ нэхьыщхьэщи, жылэми къэралми кьехьумэр.

17-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езым и унейуэ е нэгъуэщІхэр иІэхьэгъууэ мылкъу зригъэІэну.

2. Дэтхэнэ зы цІыхур щхьэусыгъуэншэу и мылкъу пэІэщІэ е лъымыІэсыф пщІы хьунукъым.

18-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум гупсысэ, зэхашІэ икІи дин хуитыныгъэ иІэщ. Мы хуитыныгъэм кызэщІеубыдэр и закъуэу е гупу, нахуэу е унейуэ (щэхуу) и тхьэхуэІуэрыщІэнхэр, и динкІэ щІапхьэхэр нэрылбагъуу яригъэщІэн, игъэзэщІэн хуитыныгъэри.

19-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ зэрыхуейуэ гупсысэну, и гупсысэхэр кыІуэтэну. Мы хуитыныгъэм хэтщ цІыхур и гупсысэхэм кыхэкІкІэ зыми кымыгъэгумэщІыну, къэралыгъуэ гьунапкъэхэм емылбытауэ щІэныгъэхэр, гупсысэхэр сыт хуэдэрей гъуэрукІи кьэхутэн-кьэпщитэн, зыІэрыгъэхьэн хуитыныгъэри.

20-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэщ Іэщэншэу, зауэ-банэншэу зэхуэсыну, хасэ иухуэну, ухуа хасэм хыхьэну.

2. Хэти зы хасэ хыхьэну ебгъэз хьунукъым.

21-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ занщІэу езым е хуиту кыхиха и лІыкІуэхэм я ІэкІэ къэралым и зегъэкІуэн Іуэхухэм хыхьэну, хэІэбэну.

2. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ и къэралым цІыхубэм кыхузэригъэпэщ амалхэр зэхэгъэжыншэу, псом хуэдэу зыхуигъэщхьэпэну.

3. Хыкумэт Иэщхэтетныгъэм и лъабжьэр къэралым и цIыхубэм и фIэигъуэныгъэрщ. А фIэигъуэныгъэр утыку къоххэр щэху щIыкIэм тет хэхыныгъэ хуит захуэхуэ е цIыхухэм я фIэигъуэныгъэхэр щхьэхуит-псэхуиту кызырагъэлъэгъуэфыну гъэпса нэгъуэщI щIыкIэхуэ, зи ныбжь ирикъуа цIыху псоми яхузэIухауэ, я IэIэтхэми зэхуэдэ гуащIэ яIэуэ, пIальэ гъэнэхуакIэ кытрагъээзэххэмкIэ.

22-нэ пычыгъуэ

цIыхубэ жылагъуэм зэрыщыщым елытауэ дэтхэнэ зы цIыхум хуэфашщ социалнэ къэхъумэныгъэ. Къэрал гуащIэкIэ е къэралыгъуэхэм я зэдэIэпыкъуныгъэкIэ икIи дэтхэнэ зы къэралым езым и гъэпсыкIэмрэ и амалхэмрэ елытауэ дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ и напэрэ и цIыхугъэрэкIэ тыншу зэрызиужьыну экономикэ, социалнэ икIи щIэнхабзэ IуэхукIэ зыхуэныкъуэну амалхэр ирагъэгъуэтыну.

23-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ лэжьэну, и Iуэхур хуиту кыхыхыну, захуагъэкIэ икIи хуэфI амалхэмкIэ лэжьэну икIи Iуэхуншагъэм кыщыхъумэну.
2. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ зэхэгъэжыншэу зэхуэдэ Iуэху папщIэ зэхуэдэ лэжьапщIэ къратыну.
3. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ езыри и унагъуэри цIыхум хуэфэщэн псэукIэ иIэу зыгъэпсэун, щыхуейм деж зылъыIэсыфыну социалнэ хъумэныгъэхэмкIэ щIэгъэбыдауэ зы псэукIэ амал къезытын зы лэжьапщIэ хуэфI кыIэрыхъэну.
4. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ езым и фIагъэ папщIэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхышэну, апхуэдэ зэхэшап хыхъэну, хэтыну.

24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ зигъэпсэхуэну, и нэгу зригъэужьыну, псом хуэмыдэу и лэжьэгъуэ пIальэр цIыху хуэфашщ щапхъэм иту кыхухагъэпсыну, пIальэ гъэнэхуакIэ и лэжьапщIэри къратурэ гъэпсэхуакIуэ дэкIыну.

25-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ езыри и унагъуэри узыншэн, тхьэгъуэ хуэфашщ иIэу псэун папщIэ шхыныгъуэ, фашщ, унэ икIи медицинскэ дэIэпыкъуныгъэ игъуэтыну. Хэти хуитыныгъэ иIэщ, Iуэхуншагъэ, сымаджагъэ, хукъуагъэ, лIыгъуабагъэ, фызабагъэ, жьыгъэ икIи езым имыIэщIагъэ Iуэхугъуэхэм кыхэкI амалыншагъэ, тхьэмыщкIагъэ кылысы щытмэ кыщыхъумэну, кърэгъэлыну.
2. Анэхэмрэ сабийхэмрэ хуитыныгъэ яIэщ хэхауэ кыкIэлыплынхуэ, кыдэIэпыкъунхуэ. Зэрыша зэлI-зэфыз и бынуи зэмышхьэгъусэхэм къальхуауи щыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэгъэжыншэу хуагъэщхьэпэр а зы социалнэ къэхъумэныгъэ амалхэр.

26-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхур хуитщ гъэсэнныгъэ зэригъэгъуэтыну. Гъэсэнныгъэр, нэхъ мащIэ дыдэу къапщтэмэ икIи лъабжьэ гъэсэнныгъэр ахъшэншэщ. ПэщIэдзэ гъэсэнныгъэр зумыгъэIэнкIэ амал зимыIэуэ егъэзыгъуэщ. Техникэ икIи IэщIагъэ гъэсэнныгъэр хэти хузэIухагъэнуу. Ипщэ гъэсэнныгъэр зэхэгъэжыншэу хэти хузэIухауэ щытын хуейщ езым и сэнауш (талант) елытауэ.
2. Гъэсэнныгъэр цIыхум и цIыхугъэм икыуу зригъэужьыным хуэфIыу гъэпсауэ икIи цIыху хуэфашщэхэмрэ хуитыныгъэ нэхъыщхьэхэмрэ хуащI цIыхьыр, лытэныгъэр игъэлъэщыным, щIигъэбыдэным хуэунэтIауэ щытын хуейщ. Гъэсэнныгъэм цIыхухэр хуцIигъэкъун хуейщ расэ псоми, лэпкъ псоми, дин гуп псоми я зэхуакум гулытэ, зэгурыIуэ, зэхуэфIыныгъэ, зэныбжьэгъугъэ дэлыну икIи мамырныгъэр кыхъумэн папщIэ Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм иригъэкIуэкI лэжьыгъэм зригъэужьу щытын хуейщ.

3. Сабийхэм ирагъэгъуэтыну гъэсэныгъэр зыхуэдэнур къыхэзыхыну хуитыр, псом япэрауэ и анэ-адэрщ.

27-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэщ цІыхубэм и щІэнхабзэ гъащІэм хуиту ныхыхъэну, гъуазджэр зыхуигъэщхъэпэну, щІэныгъэ зыужыныгъэм хэтыну икІи ар зыхуигъэщхъэпэну.

2. Хэти хуитыныгъэ иІэщ езым кыгъэщІа щІэныгъэ, жабзэ (литературэ), гъуазджэ ІэщІагъэхэм мылькуу, пщІэуэ, щІыхъуэ кыпэкІуэу хъуар къыхуахъумэну.

28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашэщ мы джэпсалъэм кыщыхэщ цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ шагъээзэщІэфыну зы социалнэ икІи дунейпсо гъэпсыкІэ системэ щыІэну.

29-нэ пычыгъуэ

1. Хэти езым и цІыхугъэм хуиту икІи икъуу зригъэужыну амал къезыт цІыхубэ жылагъуэми къэралми хуицІэжыпхъэ пцэрылхэр иІэщ.

2. Хэти и хуэфашэхэр зыщыхуигъэщхъэпэкІэ икІи и хуитыныгъэхэр щызэрихъэкІэ, нэгъуэщІхэм я хуэфашэхэмрэ я хуитыныгъэхэмрэ хуэгъэпэжын, абыхэм щІыхъ, лытэныгъэ къыхуегъэщІын икІи демократичэскэ жылагъуэм зэдащтэ щэнхабзэр (этикэр), жылагъуэ гъэпсыкІэр, щыІэкІэр егъэфІэкІуэным и амалхэр къэхъума хъун папщІэ хэхауэ къэрал хабзэкІэ гъэнэхуа гъунапкъэхэм епхауэ щытщ.

3. Дауи иррехъу, мы цІыху хуэфашэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэщхъэпэ, зепхъэ хъунукъым Дунейпсо Къэрал Зэгухъам и гурыль-гурыцІэхэмрэ и бзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) къемызэгъуу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсалъэм кыыхуыбдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъаІуэ хъунукъым мыбы кыщцІуэтыкІа хабзэ гъэувахэм щыщ гуэр иІэтыну, иукъуэну дэтхэнэ зы къэрали, гупи, нэрыбги хуитыныгъэ ирит хуэдэу.
